

Likumprojekta „Grozījumi likumā „Par valsts sociālo apdrošināšanu”” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija)

Tiesību akta projekta anotācijas kopsavilkums	
Mērķis, risinājums un projekta spēkā stāšanās laiks (500 zīmes bez atstarpēm)	Likumprojekta “Grozījumi likumā “Par valsts sociālo apdrošināšanu”” (turpmāk – likumprojekts) mērķis ir noteikt pašnodarbināto personu sociālo apdrošināšanu no 2022. gada 1. janvāra, saglabājot pašnodarbinātajiem tādu pašu sociālās apdrošināšanas kārtību, kāda jau ir noteikta no 2021. gada 1. jūlija. Likumprojekts nemaina pašnodarbināto tiesības uz sociālo nodrošinājumu.

I. Tiesību akta projekta izstrādes nepieciešamība		
1.	Pamatojums	Likumprojekts izstrādāts, pamatojoties uz likuma “Par valsts sociālo apdrošināšanu” pārejas noteikumu 85. punktu, kas nosaka, ka Ministru kabinets līdz 2021. gada 1. jūlijam izstrādā un iesniedz Saeimai likumprojektu "Grozījumi likumā "Par valsts sociālo apdrošināšanu"" par pašnodarbināto sociālo apdrošināšanu no 2022. gada 1. janvāra.
2.	Pašreizējā situācija un problēmas, kuru risināšanai tiesību akta projekts izstrādāts, tiesiskā regulējuma mērķis un būtība	<p>Līdz 2021. gada 30. jūnijam ir noteikts, ka pašnodarbinātie, kuru ienākumi sasniedz minimālo algu, maksā obligātās iemaksas 31,07 % vismaz no minimālās algas un 5 % pensiju apdrošināšanai no iemaksu objekta (vismaz minimālās algas apmērā) un faktiskā ienākuma starpības.</p> <p>Pašnodarbinātie, kuru ienākumi nesasniedz minimālo algu, no ienākuma maksā 5 % pensiju apdrošināšanai. 5 % nav jāmaksā par ienākumu, kas no gada sākuma nepārsniedz 50 eiro.</p> <p>Pašnodarbinātie gan 31,07 %, gan 5 % pensiju apdrošināšanai maksā vienu reizi ceturksnī.</p> <p>Pašnodarbinātie no lauksaimnieciskās ražošanas ienākuma obligātās iemaksas pensiju apdrošināšanai aprēķina un veic vienu reizi gadā vismaz 5 % apmērā no taksācijas gada brīvi izraudzīto obligāto iemaksu objekta un faktiskā ienākuma starpības.</p> <p>Pašnodarbinātajiem, kuriem ir dažāda veida ienākumi, no ienākumiem maksā vispārējā kārtībā vienu reizi ceturksnī (gan 31,07 %, gan 5 %), bet no lauksaimnieciskās ražošanas ienākumiem maksā 31,07 % reizi ceturksnī, bet 5 % - reizi gadā.</p> <p>Pašnodarbinātie, kuriem ir tikai lauksaimnieciskās ražošanas ienākumi un šie ienākumi nevienā mēnesī nesasniedz minimālo algu, 5 % pensiju apdrošināšanai maksā un deklarāciju iesniedz vienu reizi gadā.</p> <p>No 2021. gada 1. jūlija pašnodarbinātajiem obligātās iemaksas 5 % pensiju apdrošināšanai tiek palielinātas uz 10 % un ieviests minimālais obligāto iemaksu objekts.</p> <p>Ieviešot minimālās obligātās iemaksas, aprēķins tiek veikts par ceturksni par visiem personas ienākumiem, kā rezultātā nācās atteikties no</p>

regulējuma, ka pašnodarbinātie no lauksaimnieciskā ražošanas ienākuma obligātās iemaksas 10 % pensiju apdrošināšanai maksā vienu reizi gadā, un noteikt, ka visi pašnodarbinātie 10 % pensiju apdrošināšanai veic reizi ceturksnī.

Pašnodarbinātajiem, kuru ienākumi ir nelieli, ir tiesības līdz ceturksnim sekojošā mēneša 15. datumam iesniegt ceturkšņa ienākumu prognozi Valsts ieņēmumu dienestam (turpmāk – VID). Pašnodarbinātajiem, kuri iesniedz VID ienākumu prognozi, minimālās obligātās iemaksas par šo ceturksni nebūs jāveic.

Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra (turpmāk – VSAA) reizi ceturksnī aprēķina pašnodarbinātajiem minimālās obligātās iemaksas un informē VID. VID informē pašnodarbinātos EDS, un pēc informācijas saņemšanas pašnodarbinātajiem ir tiesības samaksāt minimālās obligātās iemaksas avansā. VSAA pārrēķina minimālās obligātās iemaksas par gadu un līdz 20. martam informē VID. Pašnodarbinātajiem, kuri nebūs iesnieguši ienākumu prognozi un kuru ienākumi (mikrouzņēmumu nodokļa maksātājiem apgrozījums) gadā nerasnēgs minimālo obligāto iemaksu objektu (12 Ministru kabineta noteiktās minimālās mēneša darba algas), būs pienākums līdz 23. jūnijam veikt minimālās obligātās iemaksas 10 % pensiju apdrošināšanai no faktiskā ienākuma (mikrouzņēmumu nodokļa maksātājiem no apgrozījuma) un minimālā obligāto iemaksu objekta starpības par pagājušo kalendāro gadu.

Piemēri:

- 1) Pašnodarbinātais nav iesniedzis VID I un III ceturkšņa ienākumu prognozi. Pašnodarbinātais par kalendāro gadu veicis iemaksas 10 % pensiju apdrošināšanai un 31,07 % vispārējai apdrošināšanai no ienākumiem 7000 eiro. VSAA pašnodarbinātajam minimālās obligātās iemaksas neaprēķina, jo obligātās iemaksas par kalendāro gadu ir veiktas vismaz no 6000 eiro.
- 2) Pašnodarbinātais nav iesniedzis VID I un III ceturkšņa ienākumu prognozi. Pašnodarbinātais par kalendāro gadu veicis iemaksas 10 % pensiju apdrošināšanai un 31,07 % vispārējai apdrošināšanai no ienākumiem 3000 eiro. VSAA aprēķina pašnodarbinātajam minimālās obligātās iemaksas 10 % pensiju apdrošināšanai par I un III ceturksni no minimālā obligāto iemaksu objekta 1500 eiro (ceturksnī) un attiecīgā ceturkšņa faktisko ienākumu starpības.

Likumprojekts paredz **no 2022. gada 1. janvāra** pašnodarbinātajiem saglabāt tādu pašu sociālās apdrošināšanas kārtību, kāda likumā ir noteikta no 2021. gada 1. jūlija līdz 2021. gada 31. decembrim, t.i.:

- 1) pašnodarbinātie, kuru ienākumi nerasnēdz minimālo algu mēnesī, maksā 10 % pensiju apdrošināšanai no faktiskā ienākuma;
- 2) pašnodarbinātie, kuru ienākumi sasniedz vai pārsniedz minimālo algu mēnesī, maksā 31,07 % no brīvi izraudzīta iemaksu objekta, kas nav mazāks par minimālo algu mēnesī, un 10 % pensiju

apdrošināšanai no izvēlēta iemaksu objekta un faktisko ienākumu starpības;

- 3) pašnodarbinātie iesniedz ienākumu prognozi VID, t.i., ienākumu prognozi par I ceturksni līdz 15. janvārim, par II ceturksni līdz 15. aprīlim, par III ceturksni līdz 15. jūlijam un par IV ceturksni līdz 15. oktobrim;
- 4) pašnodarbinātajiem, kuri neiesniedz VID ienākumu prognozi un kura ienākumi (mikrouzņēmuma nodokļa maksātājam – apgrozījums) nesasniedz minimālo obligāto iemaksu objektu, veic minimālās obligātās iemaksas no faktisko ienākumu un minimālā obligāto iemaksu objekta starpības;
- 5) VSAA reizi ceturksnī (līdz ceturksnim sekojošā trešā mēneša 20. datumam) aprēķina pašnodarbinātajiem minimālās obligātās iemaksas un informē VID. Pašnodarbinātie var veikt minimālo obligāto iemaksu avansu līdz trešā mēneša 23. datumam;
- 6) VSAA līdz 20. martam aprēķina pašnodarbinātajiem minimālās obligātās iemaksas par iepriekšējo kalendāro gadu un informē VID, pašnodarbinātajiem ir pienākums līdz kārtējā gada 23. jūnijam veikt minimālās obligātās iemaksas par iepriekšējo kalendāro gadu.

2021. gada 16. martā stājās spēkā grozījumi Latvijas Republikas Advokatūras likumā, kas paredz tiesības zvērinātiem advokātiem izveidot advokātu birojus kā sabiedrības ar ierobežotu atbildību vai personālsabiedrības, bet birojā praktizējošie advokāti var būt dalībnieki un vienlaikus valdes locekļi, kam nav noteikta atlīdzība.

Latvijas Republikas Advokatūras likuma 116. panta trešajā un ceturtajā daļā noteikts, ka zvērinātu advokātu biroja biedrs vai dalībnieks var būt tikai zvērināts advokāts. Zvērināts advokāts var būt tikai viena zvērinātu advokātu biroja biedrs vai dalībnieks. Par zvērinātu advokātu biroja valdes un padomes locekli var būt tikai zvērināts advokāts, kurš ir attiecīgā zvērinātu advokātu biroja biedrs vai dalībnieks. 116. panta piektā daļa nosaka, ka zvērināti advokāti un zvērinātu advokātu palīgi veic valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas saskaņā ar likumu "Par valsts sociālo apdrošināšanu".

Saskaņā ar likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 1. panta 3. punkta "e" apakšpunktu zvērināts advokāts, "d" apakšpunktu zvērināts notārs un "k" apakšpunktu zvērināts tiesu izpildītājs ir pašnodarbinātais. Savukārt saskaņā ar likuma "Par valsts sociālo apdrošināšanu" 1. panta 2. punkta "c" un "m" apakšpunktu valdes loceklis ir darba ņēmējs. Lai nodrošinātu zvērinātu advokātu sociālo aizsardzību un novērstu gadījumus, kad, praktizējot birojā, dalībnieks (kurš vienlaikus ir valdes loceklis, bet atlīdzību nesaņem) no zvērinātu advokātu biroja izņemtu ienākumus, sadalot peļņu (dividendes), likumprojektā iekļauta norma, ka birosos praktizējošiem zvērinātiem advokātiem obligāto iemaksu objekts ir noteiktā atlīdzība, kas mēnesī nav mazāka par Ministru kabineta noteikto minimālo mēneša darba algu.

Tā kā līdzīgu regulējumu Saeima 2021. gada 10. jūnijā atbalstīja attiecībā uz zvērinātiem notāriem un zvērinātiem tiesu izpildītājiem, pieņemot

		likumu "Grozījumi Tiesu izpildītāju likumā" (Nr.921/Lp13) un likumu "Grozījumi Notariāta likumā" (Nr922/Lp13) otrajā lasījumā, tad likumprojektā ir iekļauts regulējums arī uz birojos praktizējošiem zvērinātiem notāriem un zvērinātiem tiesu izpildītājiem.
3.	Projekta izstrādē iesaistītās institūcijas un publiskas personas kapitālsabiedrības	Finanšu ministrija, Kultūras ministrija, Zemkopības ministrija, VSAA, VID.
4.	Cita informācija	Nav.

II. Tiesību akta projekta ietekme uz sabiedrību, tautsaimniecības attīstību un administratīvo slogu

1.	Sabiedrības mērķgrupas, kuras tiesiskais regulējums ietekmē vai varētu ietekmēt	Pēc VSAA datiem pašnodarbinātie: 2019. gadā - 70 543 personas, 2020. gadā - 73 055 personas.
2.	Tiesiskā regulējuma ietekme uz tautsaimniecību un administratīvo slogu	Likumprojekts šo jomu neskar.
3.	Administratīvo izmaksu monetārs novērtējums	Likumprojekts šo jomu neskar.
4.	Atbilstības izmaksu monetārs novērtējums	Likumprojekts šo jomu neskar.
5.	Cita informācija	Nav.

III. Tiesību akta projekta ietekme uz valsts budžetu un pašvaldību budžetiem

Rādītāji	2021.gads		Turpmākie trīs gadi (euro)				
	saskaņā ar valsts budžetu kārtējam gadam*	izmaiņas kārtējā gadā, salīdzinot ar valsts budžetu kārtējam gadam	2022		2023	2024	
			saskaņā ar vidēja termiņa budžeta ietvaru	izmaiņas, salīdzinot ar vidēja termiņa budžeta ietvaru 2022. gadam	saskaņā ar vidēja termiņa budžeta ietvaru	izmaiņas, salīdzinot ar vidēja termiņa budžeta ietvaru 2023. gadam	izmaiņas, salīdzinot ar vidēja termiņa budžeta ietvaru 2023. gadam
1	2	3	4	5	6	7	8

1. Budžeta ieņēmumi	3 151 020 090	0	3 391 893 472	-6 905 220	3 565 025 990	- 7 860 900	- 7 860 900
1.1. valsts pamatbudžets, tai skaitā ieņēmumi no maksas pakalpojumiem un citi pašu ieņēmumi, tai skaitā:	0	0	0	0	0	0	0
1.2. valsts speciālais budžets	3 151 020 090	0	3 391 893 472	-6 905 220	3 565 025 990	- 7 860 900	- 7 860 900
1.3. pašvaldību budžets	0	0	0	0	0	0	0
2. Budžeta izdevumi	3 172 584 389	0	3 226 615 203	0	3 381 005 800	0	0
2.1. valsts pamatbudžets	0	0	0	0	0	0	0
2.2. valsts speciālais budžets, tai skaitā:	3 172 584 389	0	3 226 615 203	0	3 381 005 800	0	0
2.3. pašvaldību budžets	0	0	0	0	0	0	0
3. Finanšiālā ietekme	-21 564 299	0	165 278 269	-6 905 220	184 020 190	- 7 860 900	- 7 860 900
3.1. valsts pamatbudžets, tai skaitā:	0	0	0	0	0	0	0
3.2. speciālais budžets	-21 564 299	0	165 278 269	-6 905 220	184 020 190	- 7 860 900	- 7 860 900
3.3. pašvaldību budžets	0	0	0	0	0	0	0
4. Finanšu līdzekļi papildu izdevumu finansēšanai (kompensējošu izdevumu samazinājumu norāda ar "+" zīmi)	X	0	X	0	X	0	0
5. Precizēta finanšiālā ietekme		0		0		0	0
5.1. valsts pamatbudžets	X	0	X	0	X	0	0
5.2. speciālais budžets		0		0		0	0
5.3. pašvaldību budžets		0		0		0	0
6. Detalizēts ieņēmumu un izdevumu aprēķins (ja nepieciešams, detalizētu ieņēmumu un izdevumu aprēķinu var pievienot	Aprēķinā VSAA informācija par pašnodarbinātajām personām uz 2019.gada beigām. Atlasīti pašnodarbinātie vecumā 20-64 gadi ar iemaksu objektu 0,01-499,99 euro, neieskaitot personas, kuras ir sasniegušas vecumu, kas dod tiesības saņemt valsts vecuma pensiju, kas tiek nodarbinātas brīvības atņemšanas soda izciešanas laikā, personas kurām ir noteikta invaliditāte. Pēc VSAA datiem vairumā gadījumu pašnodarbināto vidējais iemaksu objekts nepārsniedz attiecīgajā gadā noteikto minimālās darba algas apmēru, kā arī, ņemot vērā iespējamo pašnodarbināto ienākumu neregularitāti, pieņemts, ka visi no atlasītajiem pašnodarbinātajiem iesniegtu VID iesniegumu par saimnieciskās darbības ienākumu prognozi un veiktu iemaksas no faktiskajiem ienākumiem. Aprēķinā ņemtas vērā nodarbināto skaita izmaiņas atbilstoši Finanšu ministrijas makroekonomiskajām prognozēm.						

anotācijas pielikumā)	Personu vidējais faktiskais iemaksu objekts – 99 euro mēnesī. Ja persona iesniedz ienākumu prognozi VID un veic 10% pensiju apdrošināšanai no faktiskā iemaksu objekta nevis no minimālo iemaksu objekta, vidējā neiemaksā summa - 40,10 euro mēnesī ((500-99)x10%).																	
6.1. detalizēts ieņēmumu aprēķins	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Gads</th> <th>Provizoriskais pašnodarbināto skaits, kas VID iesniegtu ceturkšņa ienākumu prognozi</th> <th>Vidējā iemaksu starpība, ko neiemaksā, ja persona iesniedz ienākumu prognozi, euro mēn.</th> <th>Provizoriskais ieņēmumu samazinājums, euro gadā</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2022</td> <td>14350</td> <td>40.10</td> <td>6 905 220</td> </tr> <tr> <td>2023</td> <td>14350</td> <td>40.10</td> <td>6 905 220</td> </tr> <tr> <td>2024</td> <td>14350</td> <td>40.10</td> <td>6 905 220</td> </tr> </tbody> </table>	Gads	Provizoriskais pašnodarbināto skaits, kas VID iesniegtu ceturkšņa ienākumu prognozi	Vidējā iemaksu starpība, ko neiemaksā, ja persona iesniedz ienākumu prognozi, euro mēn.	Provizoriskais ieņēmumu samazinājums, euro gadā	2022	14350	40.10	6 905 220	2023	14350	40.10	6 905 220	2024	14350	40.10	6 905 220	
	Gads	Provizoriskais pašnodarbināto skaits, kas VID iesniegtu ceturkšņa ienākumu prognozi	Vidējā iemaksu starpība, ko neiemaksā, ja persona iesniedz ienākumu prognozi, euro mēn.	Provizoriskais ieņēmumu samazinājums, euro gadā														
	2022	14350	40.10	6 905 220														
	2023	14350	40.10	6 905 220														
2024	14350	40.10	6 905 220															
Ar 2023.gadu, ja pašnodarbinātā ienākumi nesasniedz minimālo obligāto iemaksu objektu, veic 10% iemaksas pensiju apdrošināšanai no faktiskajiem ienākumiem. Pēc VSAA datiem 2019.gadā 1 741 jeb 9% (salīdzinājumam 2018.gadā – 944 personas) pašnodarbināto, kas veica iemaksas vispārējā režīmā, vidējais iemaksu objekts bija līdz minimālajai darba algai -189 euro mēnesī. Ņemot vērā pēdējos gados augošo tendenci, turpmāk aprēķinā pieņem 2000 pašnodarbinātās personas.																		
<table border="1"> <thead> <tr> <th>Gads</th> <th>Provizoriskais pašnodarbināto skaits, kuru ienākumi zem minimumā obligāto iemaksu objekta</th> <th>31.07% iemaksas no faktiskā iemaksu objekta, euro mēn.</th> <th>10% iemaksas no faktiskā iemaksu objekta, euro mēn.</th> <th>Vidējā iemaksu starpība, ko neiemaksā, euro mēn.</th> <th>Provizoriskais ieņēmumu samazinājums, euro gadā</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2023</td> <td>2 000</td> <td>58.72</td> <td>18.90</td> <td>39.82</td> <td>955 680</td> </tr> <tr> <td>2024</td> <td>2 000</td> <td>58.72</td> <td>18.90</td> <td>39.82</td> <td>955 680</td> </tr> </tbody> </table>	Gads	Provizoriskais pašnodarbināto skaits, kuru ienākumi zem minimumā obligāto iemaksu objekta	31.07% iemaksas no faktiskā iemaksu objekta, euro mēn.	10% iemaksas no faktiskā iemaksu objekta, euro mēn.	Vidējā iemaksu starpība, ko neiemaksā, euro mēn.	Provizoriskais ieņēmumu samazinājums, euro gadā	2023	2 000	58.72	18.90	39.82	955 680	2024	2 000	58.72	18.90	39.82	955 680
Gads	Provizoriskais pašnodarbināto skaits, kuru ienākumi zem minimumā obligāto iemaksu objekta	31.07% iemaksas no faktiskā iemaksu objekta, euro mēn.	10% iemaksas no faktiskā iemaksu objekta, euro mēn.	Vidējā iemaksu starpība, ko neiemaksā, euro mēn.	Provizoriskais ieņēmumu samazinājums, euro gadā													
2023	2 000	58.72	18.90	39.82	955 680													
2024	2 000	58.72	18.90	39.82	955 680													
6.2. detalizēts izdevumu aprēķins																		
7. Amata vietu skaita izmaiņas	Nav.																	
8. Cita informācija																		

IV. Tiesību akta projekta ietekme uz spēkā esošo tiesību normu sistēmu

Likumprojekts šo jomu neskar.

V. Tiesību akta projekta atbilstība Latvijas Republikas starptautiskajām saistībām

Likumprojekts šo jomu neskar.

VI. Sabiedrības līdzdalība un komunikācijas aktivitātes

1.	Plānotās sabiedrības līdzdalības un komunikācijas aktivitātes saistībā ar projektu	2021. gada 30. martā informācija par likumprojekta izstrādi ievietota Labklājības ministrijas mājaslapā www.lm.gov.lv un Ministru kabineta mājaslapā www.mk.gov.lv sadaļā “Sabiedrības līdzdalība”. Sabiedrības līdzdalības termiņš – 2021. gada 15. aprīlis.
2.	Sabiedrības līdzdalība projekta izstrādē	Lai noskaidrotu pašnodarbināto viedokli par sociālo apdrošināšanu, Labklājības ministrija organizēja sanāksmes ar Finanšu ministriju un attiecīgās nozares ministrijām un nevalstisko organizāciju pārstāvjiem:

		<p>- 2021. gada 25. martā ar Zemkopības ministriju un Zemnieku Saeimu, Lauksaimnieku organizāciju sadarbības padomi;</p> <p>- 2021. gada 30. martā ar domnīcu PROVIDUS un Latvijas Pilsonisko aliansi;</p> <p>- 2021. gada 31. martā ar Tieslietu ministriju, Latvijas Zvērinātu notāru padomi, Latvijas Zvērinātu tiesu izpildītāju padomi, Latvijas Zvērinātu advokātu padomi;</p> <p>- 2021. gada 7. aprīlī ar Kultūras ministriju un kultūras nozares pārstāvjiem.</p>
3.	Sabiedrības līdzdalības rezultāti	<p>Labklājības ministrija, Finanšu ministrija un attiecīgo nozares ministriju un nevalstisko organizāciju pārstāvji piekrita, ka pašnodarbinātajiem arī 2022. un turpmākajos gados saglabājama tāda pat kārtība, kā noteikta no 2021. gada 1. jūlija. Vienlaikus tika izteikts priekšlikums, ka pašnodarbinātie 10 % pensiju apdrošināšanai veic par kalendāro gadu, ņemot vērā pašnodarbināto ienākumu nevienmērīgumu un sezonālītāti, kā arī tas mazinātu administratīvo slogu. Tomēr saistībā ar minimālo obligāto iemaksu objekta ieviešanu, kur tā aprēķināšanas atskaites punkts ir ceturksnis, priekšlikums nav realizējams.</p>
4.	Cita informācija	Nav.

VII. Tiesību akta projekta izpildes nodrošināšana un tās ietekme uz institūcijām

1.	Projekta izpildē iesaistītās institūcijas	VSAA, VID.
2.	Projekta izpildes ietekme uz pārvaldes funkcijām un institucionālo struktūru. Jaunu institūciju izveide, esošu institūciju likvidācija vai reorganizācija, to ietekme uz institūcijas cilvēkresursiem	Nav plānota esošu institūciju likvidācija vai reorganizācija. Pēc likuma spēkā stāšanās tā īstenošana notiks, izmantojot esošos cilvēkresursus.
3.	Cita informācija	Nav.

Labklājības ministrs

G.Eglītis

Rucka 67021607

Sandra.Rucka@lm.gov.lv

Zirnīte 67021520

Kristine.Zirnite@lm.gov.lv